

دۇنيادى مەشھۇر ئەسەر

كۆكۈيۈن

ئى . ل . ۋوينىچ

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئې. ل. ۋوینیچ (ئىرېلاندىيە)

يۇن

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

牛虻/(爱尔兰)伏尼契著;吐尔逊·买合苏提译.——
乌鲁木齐:新疆人民出版社,2006.3

ISBN 7-228-09940-0

I.牛… II.①伏… ②吐… III.长篇小说—爱尔兰—
近代—维吾尔语(中国少数民族语言) IV.I562.44

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2006)第 023569 号

责任编辑:穆纳尔江·托合塔洪

责任校对:古丽夏尔·尼格买提

封面设计:米尔扎提·阿布都拉·塔吉

牛虻 (维吾尔文)

〔爱尔兰〕伏尼契 著
吐尔逊·买合苏提 译

新疆人民出版社出版

(乌鲁木齐市解放南路 348 号 邮编:830001)

新疆新华书店发行

新疆新华印刷厂印刷

880×1230 毫米 32 开本 14.625 印张 2 插页

2006 年 4 月第 2 版 2006 年 4 月第 1 次印刷

印数:1—1000

ISBN 7-228-09940-0 定价(精装):31.00 元

بۇ كىتاب جۇڭگو ياشلار نەشرىياتىنىڭ 1978 - يىلى 8 - ئاي 1 - نەشرى ، بېيجىڭ 11 - باسمىغا ئاساسەن تەرجىمە ۋە نەشر قىلىندى .

本书根据中国青年出版社一九七八年八月第一版，北京第十一次印刷本翻译出版。

مەسئۇل مۇھەررىرى : مۇنارجان توختاخۇن
مەسئۇل كوررېكتورى : گۈلشەھەر نېغمەت
مۇقاۋىسىنى لايىھىلىگۈچى : مىرزات ئابدۇللا تاجى

كۆكۈيۈن

ئاپتورى : ئې . ل . ۋوينىچ (ئىرېلاندىيە)
تەرجىمە قىلغۇچى : تۇرسۇن مەخسۇت

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى №348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى

فورماتى : 880×1230 مىللىمېتىر ، 1/32

باسما تاۋىقى : 14.625 قىستۇرما ۋارىقى : 2

2006 - يىلى 4 - ئاي 2 - نەشرى

2006 - يىلى 4 - ئاي 1 - بېسىلىشى

تىراژى : 1-1000

ISBN 7-228-09940-0

باھاسى (قاتتىق مۇقاۋىلىق) : 31.00 يۈەن

قىسقىچە مەزمۇنى

19 - ئەسىردىكى ئىتالىيە مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى ناھايىدە تىنچ نۇرغۇن ئىرادىلىك ۋە تەنپەرۋەرلەرنى مەيدانغا كەلتۈردى . بۇ روماندا ئەنە شۇ ئىرادىلىك ۋە تەنپەرۋەرلەر ھەققىدىكى ھېكايە تېما قىلىنغان . ئاپتور روماننىڭ باش قەھرىمانى كۆكۈيۈندىن ئىبارەت بۇ ئوبراز ئارقىلىق ، ئەينى زاماندىكى ئاشۇ ئىرادىلىك ۋە تەنپەرۋەرلەرنىڭ ۋە تەنپەرۋەرلىكى ۋە ئىنقىلابىي قىزغىنلىقىنى چوڭقۇر ئىپادىلەپ ، بۇ ئەسەرگە ئىنقىلابىي قەھرىمانلىقنى سىڭدۈرگەن . كۆكۈيۈننىڭ ئىتالىيە خەلقى ئۈچۈن ئازاب - ئوقۇبەتلەرگە بەرداشلىق بەرگەنلىكى ۋە قەھرىمانلارچە قۇربان بولغانلىقى تەسۋىرلەنگەن قىسمىنى بۇ روماننىڭ ئەڭ ئېسىل ۋە ئەڭ تەسىرلىك سەھىپىسى دېيىشكە بولىدۇ . كۆكۈيۈننىڭ قەيسەرلىكى ، قورقماسلىقى ، پولات تەك چىداملىقلىقى ، دۈشمەنگە بولغان ئۆچمەنلىكى ۋە دۈشمەننى مەنسىتمەسلىكى ، شۇنىڭدەك ھەر قانداق قىيناش ۋە خورلاشلارغا تىز پۈكمەيدىغان چىڭ ئىرادىلىك پەزىلىتى ياشلارنى تەربىيەلەشتە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە .

كىرىش سۆز

«كۆكۈيۈن» ئىرېلاندىيە ئايال يازغۇچىسى ئې. ل. ۋويناچ-نىڭ رومانى ، 1897-يىلى ئەنگلىيىدە نەشر قىلىنغان . 1953-يىلى يولداش لى لياڭمىن ئىنگلىزچە ئەسلىي نۇسخىسىغا ئاساسەن ، شۇنىڭدەك رۇسچە ئىككى خىل تەرجىمە نۇسخىسىدىن پايدىلىنىپ خەنزۇچىغا تەرجىمە قىلدى . بۇ ئەسەر ئېلىمىزدە نەشر قىلىنغاندىن كېيىن كەڭ ياشلارنىڭ ئالقىشىغا ئېرىشتى .

«كۆكۈيۈن» دە ئەكس ئەتتۈرۈلگەن دەۋر ئۆتكەن ئەسىردىكى ئىتالىيە خەلقى ئېغىر ئازاب - ئوقۇبەت ئىچىدە قالغان دەۋر . ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قۇل قىلىشى ئاستىدا ، ئىتالىيە نۇر-غۇن كىچىك دۆلەتلەرگە پارچىلىۋېتىلدى . ئىتالىيىنىڭ ئىرادىلىك ۋە تەنپەرۋەرلىرى ۋە تەن بىرلىكى ۋە مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۆتۈرۈلۈپ چىقىپ ، كۈرەشنى ئەۋج ئالدۇردى ، ئىنقىلاب بورىنى ئادىياتىك دېڭىزىدىكى بۇ يېرىم ئارال دۆلىتىگە يامرىدى .

كۆكۈيۈن مانا شۇ كۈرەش ئىچىدىكى بىر قەھرىمان . ئەسەردە كۆكۈيۈننىڭ پۈتۈن ھاياتىدىكى كەچۈرمىشلىرى ۋە سەرگۈزەشتىلىرى ئارقىلىق ، بۇرژۇئازىيە سىنىپىغا تەۋە بىر ياشنىڭ زۇلمەتلىك ، پاسكىنچىلىق ، ئالدامچىلىق ۋە ساختىلىققا تولغان رېئاللىق ساۋقى ئارقىسىدا ، ئۆزى ئېتىقاد قىلغان خۇداغا ۋە سىنىپقا ئاسىيلىق قىلىپ ، ئىنقىلاب قوينىغا ئۆزىنى ئېتىپ ، ئوتتەك كۈرەش ئىچىگە بېرىپ چېنىقىپ ، ئىتالىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ۋە مۇستەقىل قىلىش ئۈچۈن كۈرەش قىلىدىغان بىر ئىنقىلابچىغا ئايلانغانلىقىدىن ئىبارەت ئوبرازى يارىتىلغان . كۆكۈيۈندىن ئىبارەت بۇ شەخس ئاپتور توقۇپ چىققان قەھرىمان بولسىمۇ ، لېكىن ھەقىقەتەن شۇ چاغدىكى ئىتالىيىنىڭ تارىخىي مۇھىتىدا ياشىغان ۋە ھەرىكەت قىلغان بىر ئادەم ، ئىتالىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش

ئۈچۈن تىرىشىپ كۈرەش قىلغان ئىرادىلىك ئىنقىلابچىلارنىڭ بىر تىپى .

«كۆكۈيۈن» دېگەن بۇ كىتابنى ۋە كۆكۈيۈن دېگەن بۇ شەخس - نى توغرا چۈشىنىش ئۈچۈن ، ئاشۇ يىللاردىكى ئىتالىيىنىڭ تارىخىي مۇھىتىنى ئېنىق بىلىشكە توغرا كېلىدۇ . شۇڭا ، ئىتالىيە - نىڭ ئۆتكەن ئەسىرنىڭ باشلىرىدىكى ۋە 30 - يىللاردىن 40 - يىللارغىچە بولغان ئارىلىقتىكى يىللىرىنى ئەسلىمەي ئۆتەلمەيمىز . 18 - ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىدا ، ناپولېئون ئىتالىيىگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ ، ئۇنى ئۆزىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى دائىرىسىگە قوشۇۋالدى . ناپولېئون تەختتىن چۈشكەندىن كېيىن ، ياۋروپادىكى بىر نەچچە چوڭ دۆلەتنىڭ فېئودال ھۆكۈمرانلىرى يەنىلا ئىتالىيە خەلقىنىڭ تەقدىرىنى بەلگىلىدى . 1815 - يىلىدىكى ۋېنا يىغىنىدا ، ئۇلار ئىتالىيىنى نۇرغۇن كىچىك دۆلەتلەرگە پارچىلىۋېتىپ ، بىر قىسمىنى ئاۋستىرىيە ئىمپېرىيىسىگە بۆلۈپ بەردى . باشقا كىچىك دۆلەتلەرنىڭمۇ كۆپچىلىكى بىۋاسىتە ۋە ۋاسىتىلىك ھالدا ئاۋستىرىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ كونتروللۇقىدا بولدى .

1818 - يىلى ، ئاۋستىرىيە ئىمپېرىيىسى لومباردىيە ۋە ۋېنېتسىيىنى ئىشغال قىلدى ، ئارقىدىنلا ۋېنا يىغىنى بۇ ئىشغال قىلىشنى ئېتىراپ قىلدى ، توسكان ، مودېن ۋە پارمادىن ئىبارەت ئۈچ بەگلىك ھۆكۈمرانلىرى ئاۋستىرىيە خان جەمەتى بىلەن ئۇرۇق - تۇغقانلىق مۇناسىۋەت ئورناتتى . رىم پاپاسى باشچىلىقىدىكى كاتولىك دىنى جەمئىيىتى ئاۋستىرىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ ئوچۇق - ئاشكارا ئىتتىپاقچىسى ئىدى . قۇدرەتلىك ئاۋستىرىيە ئىمپېرىيىسى تامامەن دېگۈدەك پۈتكۈل ئىتالىيىنىڭ خوجايىنى بولۇۋالدى .

ئىتالىيىنىڭ خان - پادىشاھلىرى چەكسىز ھوقۇققا ئىگە ئىدى ، ئىتالىيىنىڭ ھەر قايسى بەگلىكلىرىدىكى مۇتلەق كۆپ ساندىكى خەلق ئۇلارنىڭ ۋە چوڭ - كىچىك فېئودال - ئاقسۆڭەك - لەرنىڭ دەھشەتلىك زىيانكەشلىكىگە ھەم زۇلۇمغا ئۇچرايتتى ، ئۇلار ئۆز ئىلكىدىكى خەلقنى ئېزىدىغان ۋە ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىدۇ .

غان بىر توپ زالىملار ئىدى . ئۇلار مەملىكەت ئىچىدە ساقچى تۈزۈمى ئورناتتى ، پاپا ۋە ئۇنىڭ دىنىي جەمئىيىتى ئاۋسترىيە تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋە بۇ فېئودال ھۆكۈمرانلارنىڭ قورالى ۋە قولچومىقى بولدى . شۇنىڭ بىلەن ئىتالىيە خەلقى تېخىمۇ ئېغىر ئازاب - ئوقۇبەتلەرگە ئۇچرىدى .

ناپولېئون تەختتىن چۈشكەندىن كېيىن ، پاپا چوڭ پومېش-چىكلارنىڭ فېئوداللىق ھوقۇقىنى ئەسلىگە كەلتۈردى . پاپاغا تەۋە جايلار تۆت دىنىي مەمۇرىي رايونغا بۆلۈندى ، بۇ رايونلارغا تەيىنلەنگەن ئېپىسكوپلار پاپاغا ۋاكالىتەن ھۆكۈمرانلىق قىلدى ، رىم شەھىرىنى باش روھانىي كاردىنال باشقۇردى ، ئۇ شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا يەنە پايتەختنىڭ ساقچى باش نازارەتچىسى ئىدى . پاپاغا قاراشلىق جايلاردا ، ئۇنىۋېرسىتېتلاردا يەر شارىنىڭ ئايلىنىدىغانلىقى توغرىسىدا سۆزلىشىشكە يول قويۇلمايتتى ، كۆمۈر گازى ئىشلىتىش قانۇن جەھەتتە قەتئىي مەنئى قىلىنغانىدى ، ھەتتا كىشىلەرنىڭ چېچەك چەكتۈرۈشىگە ۋە سېرىك ئوينىشىغىمۇ يول قويۇلمىغانىدى...

ئاۋسترىيە تاجاۋۇزچىلىرى ، پاپا ۋە فېئودال ھۆكۈمرانلاردىن ئىبارەت ئۈچ چوڭ تاغ ئىتالىيە خەلقىنىڭ شىللىسىدىن بېسىپ ، ئىتالىيە خەلقىنى ۋەھشىيلەرچە ئاياغ ئاستى قىلدى . ئىتالىيە خەلقى ۋە ئىرادىلىك ۋە تەنپەرۋەرلەر مۇنداق مۇستەبىت ھۆكۈمرانلىققا ۋە چەتتىن كەلگەن تاجاۋۇزچىلارنىڭ زۇلۇمىغا چىداپ تۇرالمىدى ، ئۇلار فرانسۇزلار ئىشغال قىلغان دەۋردىلا مەخپىي تەشكىلات ئۇيۇشتۇرۇپ ، قوزغىلىپ تاجاۋۇزچىلارنىڭ ھۆكۈمرانلىقىغا قارشىلىق كۆرسەتتى ، بۇ تەشكىلات ئەزالىرى ئۆزلىرىنى كاربۇنارلار (كۆمۈر كۆيدۈرگۈچىلەر) پارتىيىسىدىكىلەر دەپ ئاتىدى . نېمە ئۈچۈن كاربۇنارلار پارتىيىسى دەپ ئاتالدى ؟ بۇنىڭ سەۋەبى شۇكى ، بۇ پارتىيىنىڭ ئەزالىرى نېئاپولىننىڭ جەنۇبىدىكى تاغ ئورمانلىرىدا كۆمۈر كۆيدۈرگۈچىلەر قىياپىتىگە كىرىدۇ ۋېلىپ ، ئەكسىيەتچى ھۆكۈمرانلارنىڭ تۇتقۇن قىلىشىدىن ئۆزلىدۇ .

رىنى قاقۇرغانىدى ، شۇڭا شۇ نام بىلەن ئاتالدى . كاربۇنارلار پارتىيىسىدىكىلەر نۇرغۇن گۇرۇپپىلارغا تەشكىللەنگەن بولۇپ ، بۇ گۇرۇپپىلار «فېنتې» دەپ ئاتىلاتتى . ئۇلارنىڭ مەقسىتى ئاۋستىر-يە تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ۋە ئىتالىيە پادىشاھ - خانلىرىنىڭ ھوقۇقىنى چەكلەش ئىدى .

1820 - 1821 - يىللار مەزگىلىدە ، مەخپىي كاربۇنارلار پارتىيىسى «فېنتې»نىڭ ئەڭ دەسلەپكى قوزغىلىڭى پارتلىدى ، ئون يىلدىن كېيىن يەنە قوزغىلاڭ ئوتلىرى ياندى ، لېكىن بۇ قوزغىلاڭلار ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن رەھىمسىزلەرچە بېسىقتۇرۇلدى . 1830 - يىلى ، ئىتالىيە دائىرىلىرى ياش كاربۇ-نار مەدەنىيىتىنى چەت ئەلگە سۈرگۈن قىلدى . بىر يىلدىن كېيىن ، مەدەنىيىتىنى فرانسىيىدىكى ماركسىلدا «ياش ئىتالىيە» دېگەن مەخپىي تەشكىلاتنى ئۇيۇشتۇردى .

«ياش ئىتالىيە» پارتىيىسىنىڭ مەقسىتى ئىتالىيەدە بىرلىككە كەلگەن ۋە مۇستەقىل جۇمھۇرىيەت قۇرۇش ئىدى . ئۇ ئاستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش بىلەنلا قالماستىن ، شۇنىڭ بىلەن بىر ۋاقىتتا ، ئىتالىيە مۇستەبىت ھاكىمىيىتىنىمۇ ئاغدۇرۇپ تاشلىماقچى ئىدى .

مەدەنىيىتى «قانۇن ، خۇدا ۋە ئىنسانىيەت نامىدىن» ئىتالىيە خەلقىنى ئىتتىپاقلىشىشقا چاقىردى . لېكىن ، مەدەنىيىتى ۋە ئۇنىڭ مۇخلىسلىرى خەلقنى چۈشەنمەيتتى ، كەڭ خەلق بىلەن ئالاقىمۇ باغلىمىدى ، ئۇلارغا تايانمىدى . ئەينى زاماندا ئىتالىيە ئىشچىلار سىنىپىنىڭ كۈچى ناھايىتى ئاجىز بولسىمۇ ، لېكىن ئىتالىيە دېھ-قانلىرى غايەت زور ئىنقىلابىي كۈچ ئىدى . ياش ئىتالىيە پارتىيىسى كەڭ دېھقانلارنى ئىنقىلاب تەرەپكە جەلپ قىلىپ ، ئۇلار بىلەن بىرلىشىپ جۇمھۇرىيەت قۇرۇش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشى زۆرۈر ئىدى . ئەمما مەدەنىيىتىلەر يەنىلا ئىلگىرىكى كاربۇنارلارغا ئوخشاش كىچىك ئىنقىلابىي تەشكىلاتلارنى ئۇيۇشتۇرۇش چارىسىنى قوللى-نىپ ، سان - ساناقسىز قوزغىلاڭلارنى ئېلىپ باردى ، تەسەۋۋۇر

قىلغىلى بولىدۇكى ، مازىنى ئۇيۇشتۇرغان نەچچە ئون قېتىملىق قوزغىلاڭلار مۇقەررەركى ، كۈچلۈك دۈشمەن تەرىپىدىن قانغا پاتۇ- رۇلۇشتىن باشقا نەتىجىگە ئېرىشەلمەيتتى . ئۇلۇغ ئۇستاز ماركس مازىنىنىڭ ئىتالىيە دېھقانلىرىنى ئۇنتۇپ قالغانلىقىنى تەنقىد قىلپ ، ئۇنى «شەھەرئىلا بىلەتتى ، شەھەردىكى لىبېرال ئاقسۆڭەك- لەر ۋە بىلىملىك پۇقرالارنىلا بىلەتتى» دېگەندى .

ئەمەلىيەت دەل ئاشۇنداق بولدى . 1833 - يىلى مازىنىچى- لاردىن ئاكا - ئۇكا رۇفىنلارنىڭ گېنۇيادىكى قوزغىلىڭىمۇ دەھ- شەتلىك تۈردە بېسىقتۇرۇلدى ، ئاكا - ئۇكا رۇفىنلاردىن بىرى تۈرمىدە ئۆزىنىڭ كۆك تومۇرىنى كېسىۋېتىپ ئۆلۈۋالدى . شۇ يىلى توسكاندا ئىنقىلابچىلارنىڭ مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىدىكى دەسلەپ- كى سىنىقى ئاۋستىرىيىنىڭ يوليورۇقىغا بىنائەن ، چوڭ گېرتسوگ لىئوبولد II تەرىپىدىن بىتچىت قىلىندى ، بۇ ۋەقە «كۆكۈيۈن» رومانى بىرىنچى قىسمىنىڭ تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈشى .

40 - يىللارنىڭ دەسلەپكى مەزگىلىدە ، كاپىتالىزم ئىتالىيە- دە راۋاج تاپقانلىقتىن ، لىبېرال بۇرژۇئازىيىنىڭ دۆلەتنى يەنىمۇ بىرلىككە كەلتۈرۈش ھەرىكىتى كۈچەيدى . 1846 - يىلى باشلان- غان ، ياۋروپادىكى ھەر قايسى ئەللەردە پەيدا بولغان ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي بوھرانمۇ ئىتالىيىنى قاپلىدى . بۇ چاغدا راۋاجلىنىۋات- قان كاپىتالىزم بىلەن فېئودال كۈچلەر ئوتتۇرىسىدا زىددىيەت پەيدا بولدى ۋە بارغانسېرى كەسكىنلەشتى . 1846 - يىلى پاپا گرىگورى ۋاپات بولدى . بۇ ئەكسىيەتچى ھۆكۈمران ئاخىرقى يىللىرىدا دۆلەت- نى باشقۇرۇش ھوقۇقىنى ئۆزى ئىشىنىپ كەتكەن چوڭ ئېپىسكوپ لامبۇرۇچىنىغا تاپشۇرغانىدى ، خەلقنى بېسىقتۇرۇشتا نامى چىققان لامبۇرۇچىنى خەلقنىڭ ۋە كەڭ ئىجتىمائىي زاتلارنىڭ قاتتىق غە- زەپ - نەپرەتىگە ئۇچرىغاچقا ، پاپا ئوردىسى كاردىناللىرى يىغىنى نائىلاج ئەركىنلىككە مايىل ۋە ئابرويلۇق كاردىنال ماستەي فېلېت- نى يېڭى پاپا قىلىپ سايلىدى ۋە شۇ ئارقىلىق پاپا بىلەن ئىتالىيە خەلقى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتنى پەسەيتىمەكچى بولدى ، پىي IX

دېگەن ئەنە شۇ .

پي IX تەختكە چىققاندىن كېيىن بەزى ئىسلاھات تەدبىرلىرىدە - نى قوللاندى ، ئومۇمىي كەچۈرۈم ئېلان قىلىپ ، قىسمەن سىياسىي جىنايەتچىلەرنى قويۇۋەتتى ، نەشر قىلىنىدىغان نەرسىلەرنى تەكشۈرۈش تۈزۈمىنى بىكار قىلدى ، ئاساسىي قانۇن ئېلان قىلىشقا رۇخسەت قىلدى . شۇنىڭ بىلەن خېلى نۇرغۇن ئادەملەر بۇ شېرىن سۆزلەرگە ئالدىنىپ ، ئەركىن ئىتالىيە قۇرۇش ئۈمىدىنى ئۇنىڭغا باغلىدى .

مانا بۇ «كۆكۈيۈن» نىڭ ئىككىنچى ، ئۈچىنچى قىسمىنىڭ تارىخىي ئارقا كۆرۈنۈشى ، شۇنىڭدەك ئىتالىيىنىڭ ئەينى زاماندىكى تارىخىنىڭ ئاساسىي ۋەزىيىتى . ۋەينىچ ئەنە شۇ تارىخقا ئاساسەن «كۆكۈيۈن» رومانىنى يازغان .

ۋەينىچ «كۆكۈيۈن» رومانىدا ، كۆكۈيۈندىن ئىبارەت مۇشۇنداق جانلىق ۋە ئىرادىلىك ۋەتەنپەرۋەرنىڭ ئوبرازىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ياراتتى . بۇ ئوبراز 19 - ئەسىرنىڭ 30 - ، 40 - يىللىرىدىكى ئىتالىيە ئىنقىلابچىلىرىنىڭ تىپى . ئەسەردە كۆكۈيۈننىڭ پۈتۈن ھاياتىدىكى كەچۈرمىشلىرى ۋە سەرگۈزەشتىلىرى ئارقىلىق ، بىر بۇرژۇئازىيە بەگزادىسىنىڭ زۇلمەتلىك ۋە ئىپلاس رېئاللىق ساۋىقى ئارقىسىدا ئويغىنىپ ، ئوتتەك كۈرەش ئىچىگە ئاتلىنىپ ، مۇستەھكەم ، قەيسەر جەڭچى بولۇپ قالغانلىقى يېزىلغان .

كۆكۈيۈننىڭ جەڭگىۋار مۇساپىسى ئەينى زاماندىكى ئىتالىيە خەلقىنىڭ جەڭگىۋار مۇساپىسى ، كۆكۈيۈننىڭ ئىرادىسى ۋە غايىسى ئەينى زاماندىكى ئىتالىيە خەلقىنىڭ ئىرادىسى ۋە غايىسى ، كۆكۈيۈندىن ئىبارەت بۇ تىپ ئەينى زاماندىكى ئىتالىيە ئىنقىلابچىلىرىنىڭ تىپى . كۆكۈيۈن ئىتالىيە خەلقىنى ئازاب - ئوقۇبەتتىن قۇتقۇزۇش يولىدا ئۆمۈر بويى باتۇرلارغا كۈرەش قىلدى .

كۆكۈيۈن خەلققە بولغان قىزغىن مۇھەببىتى ۋە دۈشمەنگە بولغان غەزەپ - نەپرەت ، ئىتالىيىنىڭ بىرلىكى ۋە ئەركىنلىكىگە بولغان تەشۋالىقى ؛ دۈشمەنگە قارشى قەتئىي تىز پۈكمەي كۈرەش

قىلىش روھى ۋە ھەققانىيەت ئىشلىرىنىڭ چوقۇم غەلىبە قىلىشىغا بولغان تولۇپ تاشقان ئىشەنچى ؛ بۇ ئىشقا بولغان چەكسىز ساداقىتى ۋە ئۆلۈمدىن قورقماي مەردلەرچە قۇربان بولۇشتەك قەھرىمانلىقى بىلەن ئوقۇرمەنلەرنى چوڭقۇر تەسىرلەندۈرىدۇ . ۋە يېنى ئەينى زاماندىكى ئىتالىيىنىڭ تارىخىي رېئاللىقىنى خېلى چوڭقۇر چۈشەندۈرگەچكە ۋە ئۇنى پېرسوناژلار پائالىيىتى ھەم ھېسسىياتى بىلەن گەۋدىلەندۈرگەچكە ، ئىنقىلابىي قەھرىمانلىق ۋە ۋەتەنپەرۋەرلىككە تولۇپ تاشقان مۇشۇنداق ھەقىقىي ئەسەرنى يارىتالدى ، شۇنىڭدەك ئىتالىيە مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى جەريانىدىكى كۆكۈيۈندەك ئىزدىنىش قىلاچىنىڭ ئوبرازىنىمۇ جانلىق يارىتالدى ، بۇ شەخس ئارقىلىق ئىتالىيە خەلقىنىڭ مۇستەقىللىق ۋە ئەركىنلىك يولىدا كۈرەش قىلغان ئىنقىلابىي جاسارىتىنى ھەقىقىي تۈردە ئەكس ئەتتۈردى . ئارتۇر ئىنقىلابقا قاتناشقان دەسلەپكى چاغلاردا بالىلارچە ساددا ئويلاردا بولىدۇ ، ئۇنىڭ ئىتالىيە ئەكسىيەتچى كۈچلىرىگە بولغان تونۇشى ئېنىق بولمايدۇ ، ھەتتا ئۆزىنىڭ روھانىي پەدەرىنىڭ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ ، ئىنقىلابىي پارتىيىدىكىلەرگە باشلامچىلىق قىلىپ ، ئىتالىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۈرەش قىلىشنى تەشەنالىق بىلەن كۈتىدۇ . ئەمەلىيەت قانداقلا بولسۇن ، رەھىم-سىز ، توۋا قوبۇل قىلىدىغان روھانىيىنىڭ جاسۇسلۇق ھەرىكىتى ۋە ئۇ بەك قايىل بولۇپ چوقۇنىدىغان پەدەرى مونتائېللىنىڭ رەزىل ئالدامچىلىقى ئۇنىڭ خۇدا ھەققىدىكى خام خىياللىرىنى بىتچىت قىلىدۇ ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ دىنىي جەمئىيەتكە قارشى كۈرەش قىلىش يولىغا ماڭىدۇ .

«كۆكۈيۈن» رومانىغا باشتىن - ئاياغ دىنىي جەمئىيەتكە قارشى روھ سىڭدۈرۈلگەن . ئاپتور نۇرغۇن سەھىپە بىلەن كاتولىك دىنىنىڭ ئەكسىيەتچىل ماھىيىتىنى پاش قىلىپ ، ئوقۇرمەنلەرگە كاتولىك دىنىي جەمئىيىتىنىڭ ئىتالىيە ئىنقىلابىنىڭ پۈتلىكاشىغى ئىكەنلىكىنى ئوبرازلىق ھالدا ئۆقتۈرىدۇ . ئاپتور كۆكۈيۈننىڭ تىلى ئارقىلىق ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىدىن تاشقىرى ، ئۆزىنىڭ

ئەڭ چوڭ دۈشمىنى كاتولىك دىنىي جەمئىيىتى ئىكەنلىكىنى ئېيىتىدۇ. ئۇ، بارلىق قالايمىقانچىلىق ۋە خاتالىقلارنىڭ مەنبەسى — ئاتالمىش دىن، ئۇ، بىر روھىي كېسەللىك، بۇنى تۈپ يىلتىزىدىن يوقىتىش لازىم، دەپ ھېسابلايدۇ. ئۇ بەدىئىي كۈچ ئارقىلىق كاتولىك دىنىنىڭ ساختىلىقى ۋە ئالدامچىلىقىنى، ئىتالىيىدىكى بارلىق روھانىيلارنىڭ ياكى جاسۇسلار، ياكى غالىبلار ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ يالغان سۆزلەشكە ئادەتلەنگەنلىكىنى، ئىتالىيە خەلقىنى يالغان سۆزلەر بىلەن ئالداپ بىخۇدلاشتۇرغانلىقىنى، ئەمەلىيەتتە ئۇلار ئەكسىيەتچى ھۆكۈمرانلارنىڭ بىر توپ قولچوماقلىرى ئىكەنلىكىنى كىشىنى قايىل قىلارلىق ھالدا پاش قىلىدۇ. شۇڭا، كۆكۈيۈن پۈتۈن ھاياتىدىكى بارلىق كۈچ - قۇۋۋىتى بىلەن خەلقنىڭ ئېڭىنى ئويغىتىپ، دىنىي جەمئىيەتكە ۋە سالاپەتلىك جاللات روھانىيلارغا ھۇجۇم قىلىدۇ.

«كۆكۈيۈن» رومانىدا نېمە ئۈچۈن تىخ ئۇچى روھانىيلارغا قارىتىلغان؟ 19 - ئەسىرنىڭ 30 - يىللىرىدىن 40 - يىللىرىغىچە، ئىتالىيە بۇرژۇئازىيىسى دېموكراتىك ئىنقىلاب ئېلىپ بېرىپ، بىرلىككە كەلگەن، مۇستەقىل جۇمھۇرىيەت قۇرۇش ئۈچۈن ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىشى، مەملىكىتى ئىچىدىكى پادىشاھلارنى ۋە دىنىي جەمئىيەت ھۆكۈمرانلىقىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىشى زۆرۈر ئىدى. ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋە ئۆز ئېلىدىكى فېئودال پادىشاھ - خانلارنىڭ رەھىمسىزلىكى ۋە ئەكسىيەتچىلىكى ھەممىگە ئايان ئىدى؛ دىنىي جەمئىيەتنىڭ ئەكسىيەتچىلىكى بەكمۇ يوشۇرۇن بولغاچقا، نۇرغۇن كىشىلەردە ئۇنىڭغا نىسبەتەن خام خىيال مەۋجۇت ئىدى. كۆپ ئەسىرلەر مابەينىدە، دىن ھامان خەلقنىڭ جەننەتكە بولغان ئارزۇسىدىن پايدىلىنىپ، ساختا، يالغان - ياۋىداق سۆزلەرنى تارقىتىش ئارقىلىق، ئۆزىنىڭ ئەكسىيەتچى ھۆكۈمران سىنىپلارنىڭ قورالى ئىكەنلىكىنى، كەڭ خەلقنى دەھشەتلىك تۈردە ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىدىغان ۋە ئېزىدىغانلىقىدىن ئىبارەت ماھىيىتىنى يوشۇرۇپ كەلدى. رىم پاپاسى باشچىلىقىدا

قىدىكى كاتولىك دىنىي جەمئىيىتى ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرى ۋە ئىتالىيە فېئودال بەگ - تۆرىلىرىنىڭ ، شۇنىڭدەك ئۆزىنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئىتالىيىنىڭ بىرلىكى ۋە ئەركىنلىكىگە جاھىلانە قارشى تۇردى . بۇنى بارلىق ئىتالىيانلار چۈشىنىپ كېتەلمەيتتى ، شۇڭا ئىتالىيىنى بىرلىككە كەلتۈرۈش ، ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ، ئىتالىيىدىكى چوڭ - كىچىك فېئودال ھۆكۈمرانلارنى ئاغدۇرۇپ تاشلاش ئۈچۈن ، دىنىي جەمئىيەتنىڭ ياۋۇز ئەپ - بەشىرىسىنى پاش قىلىپ ، ئۇنىڭ رەزىل قىياپىتىنى خەلقئالەم ئالدىدا سازايى قىلىش زۆرۈر ئىدى . ئاپتورنىڭ ئۆتكۈر قەلەم بىلەن روھانىيلارنى پاش قىلىشتىكى مەقسىتى ئەنە شۇنىڭدىن ئىبارەت .

ئاپتور يەنە ساپالاردا ئولتۇرۇپ ، مەزىلىك مەي - شارابىلار ئىچىپ ، «ۋەتەنپەرۋەرلىك» ھەققىدە ھەدەپ گەپ ساتىدىغان لىبېرال - سىياسەتۋازلارنى رەھىمسىزلىك بىلەن مەسخىرە قىلىدۇ ، ئۇلارنىڭ «خۇدا ۋە ئىتالىيە» دېگەن شۇئارغا سەجدە قىلىدىغانلىقىدىن مەسخىرە قىلىدۇ ، ئۇلارنىڭ سىياسىي جەھەتتىكى «سالماقلىقى» ۋە «ئېھتىياتچانلىقى»نى قامچىلاپ ، ئۇلارنىڭ قوزغىلاڭغا نىسبەتەن قورقۇنچ ئىلكىدە قالغانلىقىنى ؛ چالا - بۇلا ، ھېچكىممۇ تېگەلمەيدىغان ئاز - تولا ماقالىلەرنى يېزىپ ، جامائەتنى ئالداپ ، نام - ئاتاققا ئىگە بولۇۋالغانلىقىنى پاش قىلىدۇ . چوڭ ئادۋوكات گراسسىنى ئەنە شۇنداق تىپ . ئۇ چاكىنا سۆزلەر بىلەن مودا بولۇپ قالغان «ۋەتەنپەرۋەرلىك» ھەققىدىكى سۆزلەرنى ئارىلاشتۇرۇۋېلىپ ، شۇنىڭ بىلەن نام - ئابروى قازىنىشنىلا بىلىدۇ ، ئۇنىڭ نادان ۋە ھاماقەت رەپىقىسى كۈن بويى «بىچارە قۇل ئىتالىيە» ، «بەختسىز ۋە تىنىمىز» دېگەندەك قۇرۇق گەپلەر بىلەن ئۆزىنى بېزەيدۇ ، يازغۇچى ئۇلارنى كاتولىك دىنىنىڭ بويىنىنى قۇچاقلاپ ئەرز ئېيتىۋاتقان ۋە زار يىغلاۋاتقان بىر «يانچۇقچى»نىڭ ئۆزىنىڭ ھەميانىنى يەنە بىر يانچۇقچىغا ئوغرىلىتىپ قويغان ئىنقىلاب سېپىدىكى «مەست»لەرگە ئوخشىتىدۇ . مۇنداق پاش قىلىش ۋە مەسخىدە

رە قىلىشتىن مەقسەت ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ھەدەپ گەپ سېتىشقا مەستانە بولۇپ كېتىپ ، ئەمەلىي ئىش قىلمايدىغان كىشىلەرنى ئويغىتىپ ، ئۇلارنى ئىنقىلابىي كۈرەش ئىچىگە بېرىپ ، ئاز - تولا ئەمەلىي ئىش قىلىشقا دەۋەت قىلىشتىن ئىبارەت .

كۆكۈيۈن دۈشمەنگە نىسبەتەن رەھىمسىز ۋە مۇرەسسەسىز . ئىنقىلاب خام خىيال ئەمەس ، بەلكى دەھشەتلىك كۈرەش . ئۇ كاردىنىڭ چېقىمچىلىقى ، موتائىللىنىڭ ئالدامچىلىقىدىن ؛ پاسكە - نا پاهىشخانىدا چىنە - قاچا يۇيۇش ، دېھقانچىلىق مەيدانىدا ئات باقار بولۇش ، سېرك ئۆمىكىدە خورلىنىشىدىن ؛ ئاۋستىرىيە تاجا - ۋۇزچىلىرىنىڭ زۇلمى ۋە قۇل قىلىشىدىن ؛ فېئودال بەگ - تۆرد - لەرنىڭ زۇلمەتلىك ھۆكۈمرانلىقىدىن ، قەيسەرلىك بىلەن كۈرەش قىلىش زۆرۈرلۈكىدىن ئىبارەت ھەقىقەتنى چۈشىنىۋالدى . «مەن ئۆلتۈرمىەن... چاشقان ئۆلتۈرمىەن» . ئاددىي ۋە چوڭقۇر بۇ بىر ئېغىز گەپ ئۇنىڭ دۈشمەنگە بولغان پۈتۈن غەزەپ - نەپرەتنى ۋە ئۆلىمۇ تىز پۈكمەيدىغان روھىنى ئىپادىلەيدۇ . ئۇنىڭ رەھىمسىز زەربىگە ، جىسمانىي جەھەتتىكى قىيناش ، روھىي جەھەتتىكى ھاقا - رەتلەرگە بەرداشلىق بېرىپ ياشاپ قېلىشىدىكى سەۋەب ، دەل ئۇنىڭ ئاۋستىرىيە تاجاۋۇزچىلىرى ، ئىتالىيىنىڭ فېئودال زالىم پادىشاھ - لىرى ۋە كاتولىك دىنىنىڭ روھانىيلىرىدىن ئىبارەت بۇ «چاشقان» لارنى ئۆلتۈرۈپ ، ئازاب - ئوقۇبەت چېكىۋاتقان ئىتالىيە خەلقىنى دۈشمەننىڭ دەپسەندە قىلىشىدىن ئازاد قىلىشنى مەقسەت قىلغانلىقىدۇر . شۇڭا ، ئۇ ئۆلۈمگە پىسەنت قىلماي ، ئۆلۈش ئالدىدا دۈش - مەننى مەسخىرە قىلىپ كۈلىدۇ ، «زېمىنغا ئەتكەسچىلىك يولى بىلەن قورال - ياراغ توشۇغانلىقى ئۈچۈن ، ھۆكۈمەتنىڭ بېشىنى سېلىشنى ھەرگىزمۇ ئويلىمايدۇ» . كۆكۈيۈننىڭ تۈرمىدە ئېلىپ بارغان كۈرىشى دۈشمەنگە بولغان غەزەپ - نەپرەتنى ، دۈشمەننى مەنسىتمەيدىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ تىز پۈكمەيدىغان قەھرىمانلىق رو - ھىنى كۆرسىتىدۇ ؛ ئۇنىڭ مەردلەرچە قۇربان بولغانلىقى ھەققىدە - كى تەسۋىرلەر كىشىدە ئۇنىڭغا نىسبەتەن يۈكسەك ھۆرمەت ھېس -

سىياتى پەيدا قىلىدۇ . ئۇ ئۆلۈش ئالدىدا جېمماغا مۇنداق دەپ خەت يازىدۇ : «ئەتە ئەتىگەن سەھەر پەيتىدە مېنى ئېتىشىدۇ . ئەگەر سىلەر — تىرىك قالغانلار بىر — بىرىڭلارنى قوللاپ — قۇۋۋەتلىد- سەڭلار ، دادىل ھەرىكەت قىلساڭلار ، ئۇلۇغ ھادىسىلەرنى كۆرسىد- لەر . كىچىك بالا بايرام كۈنى ئۆيىگە قانداق يۈگۈرسە ، مەنمۇ ئەنە شۇنداق خۇشاللىق بىلەن ھويلىغا چىقىمەن . ئىشنىڭ ئۆز زىممەگە چۈشكەن ھەسسىسىنى بېجىرىدىم ، ئۆلۈم ھۆكىمى بولسا ھەسسىمەنى ھالال بېجىرگەنلىكىمنى بىلدۈرىدۇ . ئۇلار مەندىن قورقىدۇ ، شۇ- نىڭ ئۈچۈن مېنى ئۆلتۈرىدۇ . ئادەم بالىسى بۇنىڭدىن ئارتۇق نېمىنىمۇ ئارزۇ قىلاتتى؟ » بۇ نېمىدىگەن جۇشقۇن ، مەردانە سادا — ھە ! مۇنداق ئۆز غايىسىگە ، ئىتالىيىنىڭ ئازادلىق ئىشىغا سادىق بولغان ؛ خەلق ئۈچۈن ئازاب — ئوقۇبەتلەرگە بەرداشلىق بېرىپ ، ئۆزىنىڭ بارلىقىنى قۇربان قىلغان روھ نەقەدەر ئالىيجاناب روھ — ھە !

«كۆكۈيۈن» مۇۋەپپەقىيەتلىك چىققان رومان ، بۇنىڭدا قىلچە شەك — شۈبھە يوق . لېكىن ، ئۇ قانداقلىكى بولسۇن ، بىر بۇرژۇئا يازغۇچىسى بۇرژۇئا دېموكراتىك ئىنقىلابىنى تەسۋىرلىگەن ئەسەر ، ئەسەردە ئەكس ئەتتۈرۈلگەن ئاساسىي تېمىنىڭ تارىخىي چەكلىمىد- سى تۈپەيلىدىن ، شۇنىڭدەك ئاپتورنىڭ بەزى تارىخىي ئىدىئالىسىد- تىك نۇقتىئىنەزىرى قېتىلىپ كەتكەنلىكتىن ، روماندىكى ئاساسىي قەھرىماننىڭ ئىجتىمائىي ئىنقىلابنىڭ مەنبەسى ۋە ئىنقىلابىنى مۇ- ۋەپپەقىيەتكە ئېرىشتۈرۈشنىڭ ئۇسۇلى توغرىسىدىكى قارىشى توغرا ئەمەس . ئىجتىمائىي بالايىئاپەتنىڭ مەنبەسى نېمە ؟ جېممانىڭ قارد- شىچە ، «ئىنسانلار ھاياتىنىڭ قىممىتىگە يېتەرلىك ئېتىبار قىل- ماسلىق» ياكى «ئادەمگەرچىلىكنىڭ مۇقەددەس ئىكەنلىكىگە يېتەر- لىك ئېتىبار قىلماسلىق» ؛ كۆكۈيۈننىڭ قارىشى بولسا ، «بارلىق قالايمىقانچىلىق ۋە خاتالىقلارنىڭ چوڭ مەنبەسى — ئاتالمىش «د- نىي ، روھىي كېسەللىك» تىن ئىبارەت . روشەنكى ، بۇ سىنىپىي نۇقتىئىنەزەر ۋە سىنىپىي تەھلىل ئۇسۇلى ئەمەس . شۇڭا ، ئۇلار

تارىخقا ماتېرىيالىستىك نۇقتىئىنەزەر بىلەن قارىيالمىغاچقا ، مۇ-
قەررەر ھالدا مۇشۇنداق قالايمىقان خۇلاسىگە كېلىدۇ . ئىنقىلابىنى
غەلىبىگە قانداق ئېرىشتۈرۈش مەسىلىسىگە كەلسەك ، ئۇ ئۇششاق
قول سانائەتچىلەر ، ئىشچىلار ، شەھەر كەمبەغەللىرى ۋە پومېش-
چىكلار تەرىپىدىن ئېكسپىلاتاتسىيە قىلىنىدىغان ھەم ئېزىلىدىغان
كەڭ دېھقانلارغا تايانمايدۇ ، ئۇلارنىڭ ئىچىدىن سىنىپى كۈچ ۋە
مەدەت ئىزدەيمەيدۇ ، بەلكى يوشۇرۇن سۈيىقەستچىلىك ئۇسۇلى ،
تېررورلۇق ۋاسىتىسىگە تايىنىدۇ ياكى ئاممىنىڭ ئۈستىدە تۇرۇپ
«تەشۋىقات ئېلىپ بېرىش ، يەنە تەشۋىقات ئېلىپ بېرىش ، تەشۋىقات
پىشپى يېتىلگەندە ، ئاشكارا قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش...» ۋە ھاكازالارغا
تايىنىدۇ ، ئۇلار ئامما ئارىسىغا بېرىپ جاپالىق ، ئىنچىكە ئىنقىلا-
بىي تەشۋىقاتچىلىق خىزمىتى ئېلىپ بېرىش ، يەنى ئاممىغا تەشۋىق
قىلىش ، ئاممىنى تەشكىللەش ، ئاممىنى قوراللىنىدۇرۇش ، ئاممىغا
چىڭ تايىنىش ئارقىلىق كۈرەشنىڭ غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرۈش-
نى خالىمايدۇ ، شۇنداق قىلىش كېرەكلىكىنىمۇ چۈشەنمەيدۇ ،
بەلكى نارودىنكىلاردەك كەڭ ئاممىدىن ئايرىلىپ ، شەخسكە ياكى ئاز
سانلىق ئىنقىلابچىلارغا تايىنىپ ھاكىمىيەتنى تارتىۋالماقچى بولىدۇ-
دۇ ، تېررورلۇق بىلەن يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش ياكى قارىغۇلارچە
قوزغىلاڭ كۆتۈرۈش بىلەن شۇغۇللىنىپ ، مەدەنىيەتنىڭ خاتالىقىنى
تەكرارلايدۇ . كۆكۈيۈن قوللانغان مۇنداق يوشۇرۇن سۈيىقەستچى-
لىك ھەرىكەت ئۇسۇلى ئىنقىلابىي ھەرىكەت پىشپى يېتىلمىگەن
دەۋرنىڭ مەھسۇلاتى ، مۇنداق ئۇسۇلنى تارىخ ئىنكار قىلدى . شۇنداق
بولسىمۇ ، ئىتالىيە مۇستەقىللىق ھەرىكىتى جەريانىدىكى بۇ
جەڭچىنىڭ شانلىق ئوبرازى ئىپادىلىگەن ئالىيجاناب روھ يەنىلا
كىشىنى قايىل قىلىدۇ .

ئەسەرنىڭ مۇتلەق كۆپ سەھىپىسىدە كۆكۈيۈننىڭ شەخسىي
رولى تەكىتلەنگەن ، خەلق كۈچى ھەقىقىي تۈردە تەسۋىرلەنمىگەن ،
كىتابتا خەلق ئاممىسى ئىچىدىن چىققان بىرمۇ قەھرىمان ئوبرازى
يوق . ئەمگەكچى خەلق بۇ روماننىڭ باش قەھرىمانى ئەمەس . تارىد-